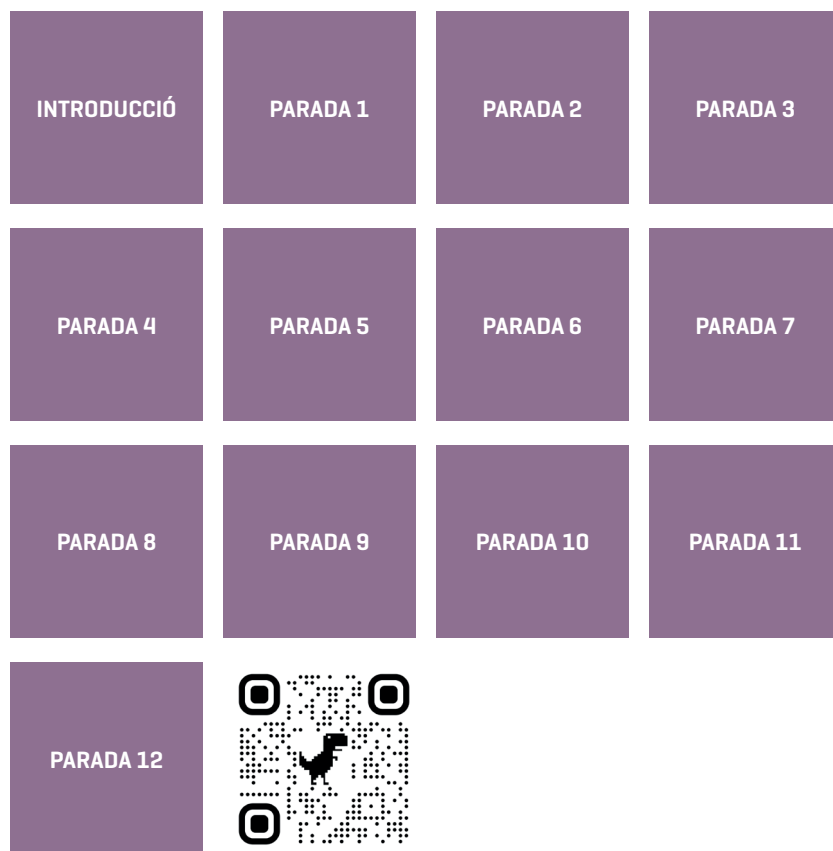

**UN PASSEIG
PEL POBLE
DE SANT JOAN
D'HORTA**

ENLLAÇ A LA RUTA

BIBLIOGRAFIA

DÍEZ QUIJANO, D. [1982]. *El que ha estat i és Horta*. Barcelona: Díez i Quijano.

DÍEZ QUIJANO, D. [1990]. *La Cultura Popular a Horta*. Barcelona: El Tinter.

DÍEZ QUIJANO, D. [1995]. *El modernisme a Horta*. Ajuntament de Barcelona.

DÍEZ QUIJANO, D. [2005]. *Horta [1904-2004]: aproximació a cent anys d'història Barcelona*. Ajuntament de Barcelona.

FERNÁNDEZ, J. [2019]. "L'aigua, element imprescindible". *EL PDU, publicació del Grup d'Estudis de la Vall d'Horta i la Muntanya Pelada*, [9], p. 22-23.

GIMÉNEZ, C. [2015]. *Horta. Estiueig i modernisme des de final de segle XIX*. Ajuntament de Barcelona.

GIMÉNEZ, C. [2018]. *L'Ateneu Hortenc, el Foment Hortenc i els Lluïsos d'Horta*. Ajuntament de Barcelona.

GONZÁLEZ, J. C.; CORVILLO GUIADO, C. [1995]. *Espigolar: recull d'experiències viscudes i contades per la gent gran d'Horta*. Ajuntament de Barcelona.

SEGURA SORIANO, I.; BELENGUER MERCADÉ, E. [2007]. *Dones d'Horta-Guinardó: itineraris històrics*. Ajuntament de Barcelona: Arxiu Municipal i Districte d'Horta-Guinardó

VALLS, L. S. [2010]. "La bugadera! Qui té roba per rentar?". *Dones* [38]. Barcelona: Icaria Editorial.

UN PASSEIG PEL POBLE DE SANT JOAN D'HORTA

INTRODUCCIÓ A LA HISTÒRIA D'HORTA

Els límits d'Horta són pel nord la serra de Collserola i els municipis de Sant Cugat i Cerdanyola, pel nord-est el districte de Nou Barris, per l'oest el de Gràcia i pel sud limita amb l'Eixample, Sant Andreu i Sant Martí.

Horta comprèn un territori habitat des de l'època ibèrica, romana i amb solució de continuïtat fins a l'època medieval. La data més antiga en la qual apareix el terme és del 965. Tant aquest document com altres de posteriors del voltant de l'any 1000 parlen de les vinyes d'Horta.

Dins el Palau del Marquès d'Alfarràs, de la família Desvalls, al parc del Laberint, es conserven encara vestigis de la Torre Alta d'Horta que va ser el primer edifici que es va construir en el que posteriorment seria el terme d'Horta i que era una torre de guaita del segle XI.

També del segle XI és la primera referència a l'església de Sant Joan d'Horta, situada en la propietat de la família Horta, que no fou parròquia d'Horta fins al segle XIX.

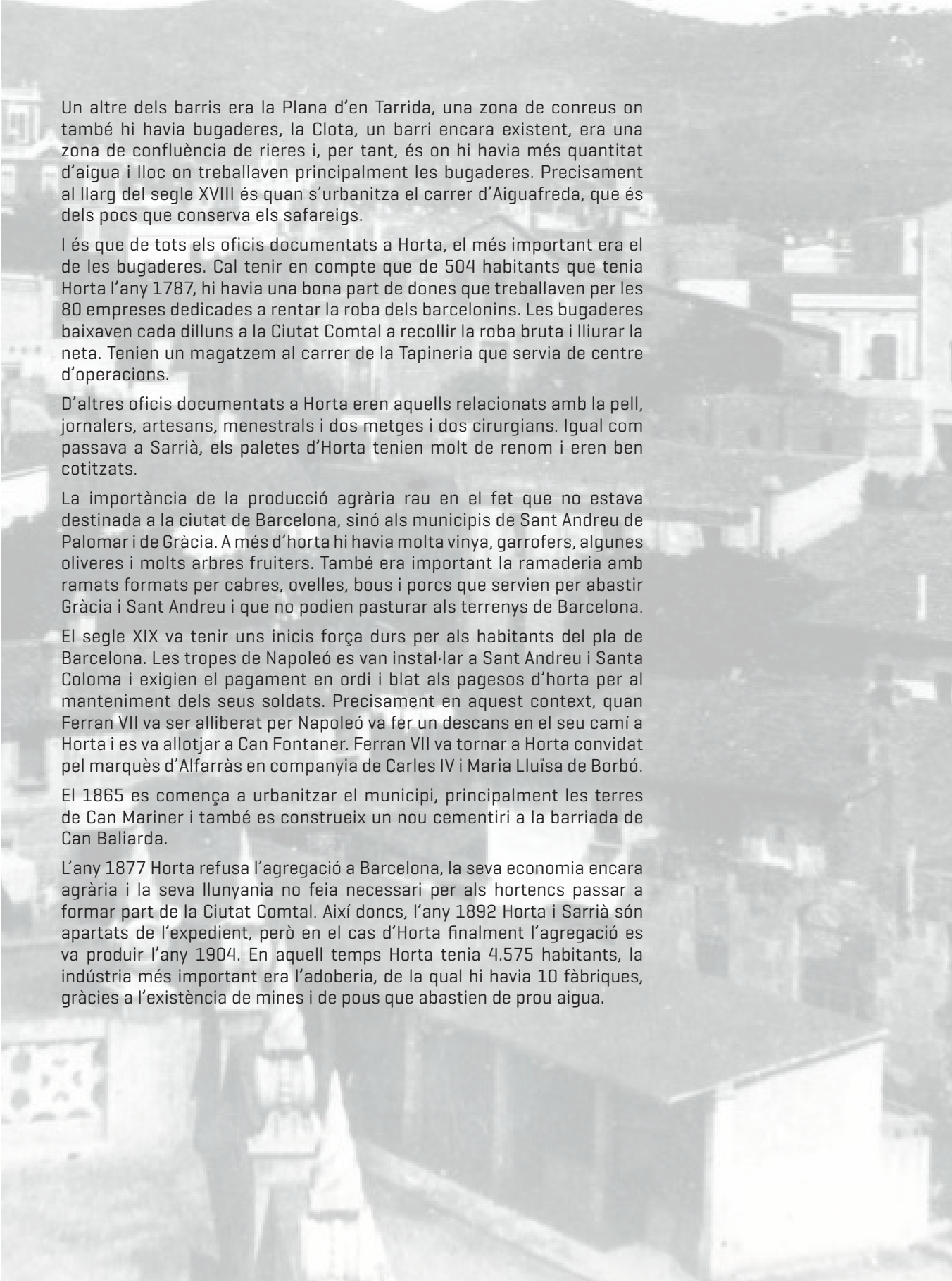
Sabem pels documents que a la baixa edat mitjana ja hi havia un nombre important de torres i masies, entre les quals, Can Mariné, de la qual parlarem en aquest recorregut, però moltes altres com el Mas Pujol (Can Fargas), Can Fontaner, Can Safont, Can Vallhonest, i molts altres.

Durant l'edat moderna algunes d'aquestes masies es converteixen en grans cases pairals com ara Can Besora, Torre Llobeta, Can Sitjar, Can Travi, Can Cortada o Can Basté. Però no va ser fins al segle XVIII que apareixen elements ornamentals, esgrafiats i balustrades decorant aquestes grans construccions. Al llarg del segle XIX, les masies seguien protagonitzant el paisatge fèrtil i amb abundant aigua d'Horta i no va ser fins ben entrat el segle XX que l'urbanisme salvatge va anar acabant a poc a poc amb la major part.

Horta no va existir com a municipi fins a la implantació dels decrets de Nova Planta, quan l'any 1718 el capità general de Catalunya va establir un alcalde i diversos regidors. Tanmateix, en l'àmbit parroquial, Sant Joan d'Horta seguia depenent de Sant Genís dels Agudells.

Ja en aquell temps el centre d'Horta se situava al barri de la Plaça, a tocar de la riera, a l'actual plaça de Santes Creus. Allà, l'any 1768 s'hi va construir el primer edifici del comú, que disposava també d'escola, carnisseria i barberia.

A més, Horta es componia de diferents barris, el més antic, Sant Genís dels Agudells, que creixia al voltant de la masia Safont, el barri de Can Fontaner, situada prop de l'església de Sant Joan d'Horta, amb unes divuit cases al seu voltant. Alguns dels seus habitants es dedicaven a l'adoberia i d'altres eren llenyataires.

Un altre dels barris era la Plana d'en Tarrida, una zona de conreus on també hi havia bugaderes, la Clota, un barri encara existent, era una zona de confluència de rieres i, per tant, és on hi havia més quantitat d'aigua i lloc on treballaven principalment les bugaderes. Precisament al llarg del segle XVIII és quan s'urbanitza el carrer d'Aiguafreda, que és dels pocs que conserva els safareigs.

I és que de tots els oficis documentats a Horta, el més important era el de les bugaderes. Cal tenir en compte que de 504 habitants que tenia Horta l'any 1787, hi havia una bona part de dones que treballaven per les 80 empreses dedicades a rentar la roba dels barcelonins. Les bugaderes baixaven cada dilluns a la Ciutat Comtal a recollir la roba bruta i lliurar la neta. Tenien un magatzem al carrer de la Tapineria que servia de centre d'operacions.

D'altres oficis documentats a Horta eren aquells relacionats amb la pell, jornalers, artesans, menestrals i dos metges i dos cirurgians. Igual com passava a Sarrià, els paletes d'Horta tenien molt de renom i eren ben cotitzats.

La importància de la producció agrària rau en el fet que no estava destinada a la ciutat de Barcelona, sinó als municipis de Sant Andreu de Palomar i de Gràcia. A més d'horta hi havia molta vinya, garrofers, algunes oliveres i molts arbres fruiters. També era important la ramaderia amb ramats formats per cabres, ovelles, bous i porcs que servien per abastir Gràcia i Sant Andreu i que no podien pasturar als terrenys de Barcelona.

El segle XIX va tenir uns inicis força durs per als habitants del pla de Barcelona. Les tropes de Napoleó es van instal·lar a Sant Andreu i Santa Coloma i exigien el pagament en ordi i blat als pagesos d'horta per al manteniment dels seus soldats. Precisament en aquest context, quan Ferran VII va ser alliberat per Napoleó va fer un descans en el seu camí a Horta i es va allotjar a Can Fontaner. Ferran VII va tornar a Horta convidat pel marquès d'Alfarràs en companyia de Carles IV i Maria Lluïsa de Borbó.

El 1865 es comença a urbanitzar el municipi, principalment les terres de Can Mariner i també es construeix un nou cementiri a la barriada de Can Baliarda.

L'any 1877 Horta refusa l'agregació a Barcelona, la seva economia encara agrària i la seva llunyania no feia necessari per als hortencs passar a formar part de la Ciutat Comtal. Així doncs, l'any 1892 Horta i Sarrià són apartats de l'expedient, però en el cas d'Horta finalment l'agregació es va produir l'any 1904. En aquell temps Horta tenia 4.575 habitants, la indústria més important era l'adoberia, de la qual hi havia 10 fàbriques, gràcies a l'existència de mines i de pous que abastien de prou aigua.

PARADA 1

PLAÇA DE SANTES CREUS

L'origen de la plaça es remunta al segle XVI quan s'hi van construir les quatre primeres cases. En aquell temps la plaça ja aglutinava la major part dels serveis i la vida social: se sap per la documentació antiga que a la plaça se celebrava el joc del trinquet o de la pilota, un joc molt popular al llarg del segle XVIII en què les parets de la plaça feien de frontó. En aquell temps, les feines del camp requerien reforços, especialment en l'època de verema i a la primavera i l'estiu, i era a la plaça de Santes Creus on es contractaven els jornalers vinguts d'arreu. La contractació es feia els diumenges, quan la gent sortia de missa de la capella de Can Gras.

Al segle XIX la plaça encara concentrava els edificis principals del poble: la Casa del Comú, i un seguit de dependències que constituïen els serveis principals dels vilatans: l'escola, la barberia i la carnisseria. A més hi havia una botiga de queviures, la casa del metge, un fuster i altres artesans. Tot aquest seguit de negocis feien que la plaça fos el centre neuràlgic de la vila d'Horta. També ho era en temps de festa major, dies en els quals per estalviar-se pujar fins a l'església de Sant Joan, els hortencs anaven a missa a la capella de Can Gras, que estava a la mateixa plaça.

Can Gras pertanyia a Pau Gras i Quirch, que l'havia comprada a Maria Rosa Ferrer, vídua de Pau Ferrer el 1760. La seva situació i el fet que tingués una capella li van donar sempre un clar protagonisme en l'activitat social d'Horta. La casa va canviar de propietaris diverses vegades i, al llarg del segle XIX, s'hi van anar construint cases a banda i banda, una d'elles Can Balada, on se celebraven tertúlies de tota mena. Al segle XX la masia es va convertir en un magatzem de fusta i ferro.

Tot i que avui dia observant Can Gras tenim la sensació que es tracta de dues construccions separades, el cert és que en un moment en què la casa estava molt deteriorada, cap a l'any 1970 es va escaparçar la part superior que tenia tres finestres i la masia va perdre tota la seva personalitat i encant. Més tard s'hi va instal·lar un taller d'automòbils i un bar brasiler.

PARADA 2

CARRER D'HORTA

El carrer d'Horta naixia a l'altura del carrer de Lloret de Mar i baixava cap a la Riera d'Horta per terres de Can Mariner. Quan les bugaderes d'Horta buidaven els safareigs, l'aigua baixava pel carrer d'Horta convertint-lo en un fangar tal com demostren les fotografies que es conserven. I és que l'aigua ha estat protagonista al llarg de la història d'aquest antic carrer: encara avui dia hi podem trobar la tercera mina de Can Travi amb la seva font que abastia les cases dels vilatans. També hi havia pous que recollien l'aigua de l'abundós nivell freàtic.

*Carrer d'Horta. 1950.
Jaume Caminal. AMDHG*

El carrer d'Horta conserva força cases antigues que ens permeten conèixer com era el poble d'Horta d'abans, cases de planta baixa i pis algunes amb hortet a la part del darrere.

Pujant el carrer d'Horta, al davant de Can Mariner, trobem l'edifici de "la Caixa". Aquest edifici està en el mateix lloc on era l'escorxador. Horta tenia carnisseria d'ençà que va esdevenir municipi i, per tant, havia de tenir escorxador, que estava situat en aquest indret i era municipal. A la part del darrere de l'escorxador hi havia la torre del rellotge anomenada Torre de les Noies, de la qual parlarem més endavant.

PARADA 3

CAN MARINER

En un document del 1237 apareix esmentada una masia propietat de Bernat Ferrer, aquesta masia és Can Mariner.

Van ser Pere d'Horta i el seu fill Bernat d'Horta els qui l'any 1200 van concedir el mas anomenat Fàbrica a Bernat Ferrer, adquirint el nom de Mas Ferrer. Posteriorment el mas passa a Guiomara d'Hostalric i, d'aquesta, a la família Mariner. No va ser fins al 1874 que el mas es ven a la família Blanchart que en van ser els darrers propietaris.

Cal esmentar que la majoria dels propietaris de les masies d'Horta eren barcelonins benestants, tinent de grans explotacions agràries que permetien abastir la ciutat com s'havia fet des de l'època romana.

L'any 1865 es comencen a urbanitzar les terres de Can Mariner. A partir del 1870 es comencen a construir les cases del voltant que l'amo de les terres estableix que siguin més baixes perquè així la seva masia es pugui veure des de tot arreu. Val a dir que algunes d'aquestes cases, com la del doctor Joaquim Puig, són modernistes.

No va ser fins al 1886 que es comença a construir a la part superior de les terres de Can Mariner.

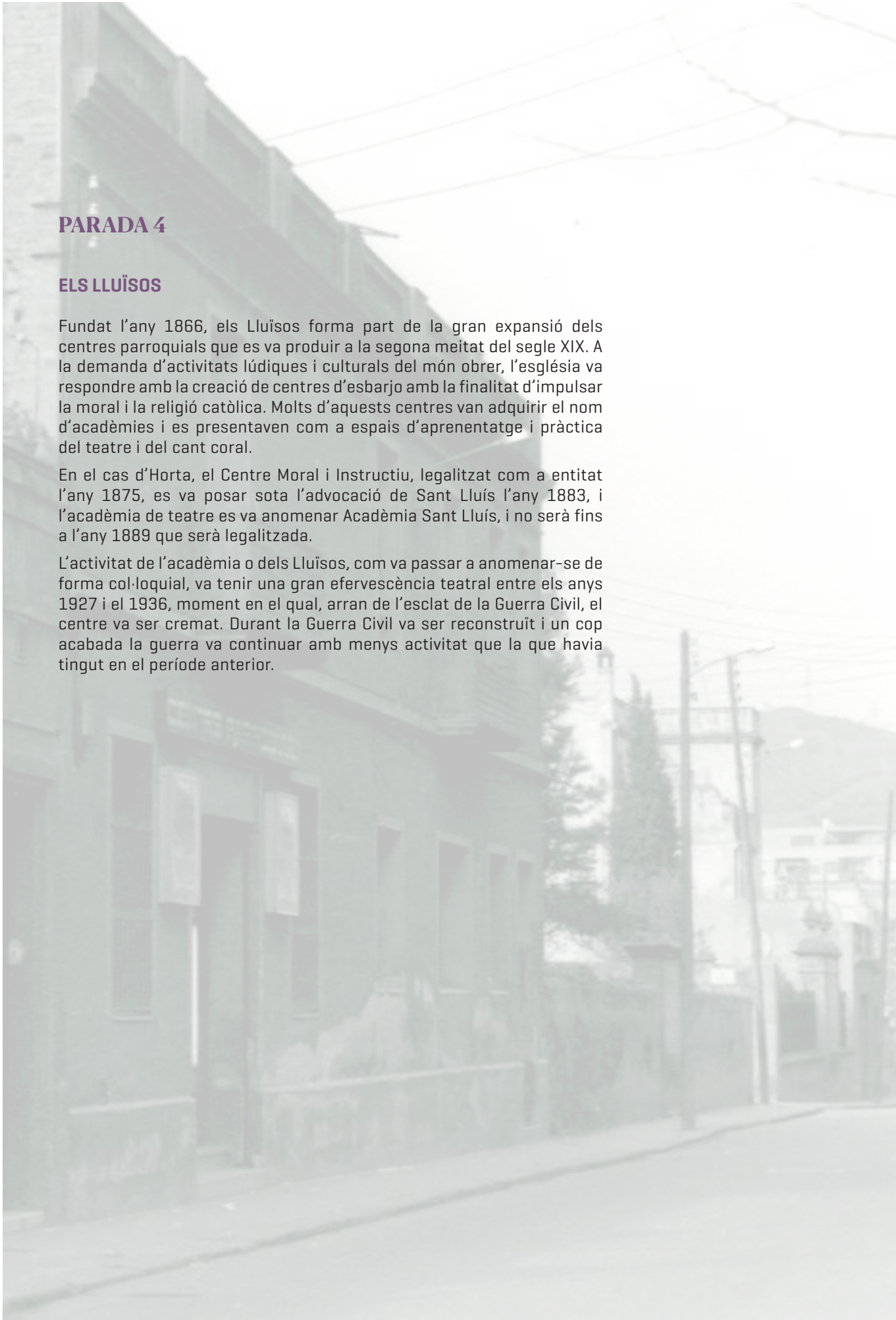
PARADA 4

ELS LLUÏSOS

Fundat l'any 1866, els Lluïsos forma part de la gran expansió dels centres parroquials que es va produir a la segona meitat del segle XIX. A la demanda d'activitats lúdiques i culturals del món obrer, l'església va respondre amb la creació de centres d'esbarjo amb la finalitat d'impulsar la moral i la religió catòlica. Molts d'aquests centres van adquirir el nom d'acadèmies i es presentaven com a espais d'aprenentatge i pràctica del teatre i del cant coral.

En el cas d'Horta, el Centre Moral i Instructiu, legalitzat com a entitat l'any 1875, es va posar sota l'advocació de Sant Lluís l'any 1883, i l'acadèmia de teatre es va anomenar Acadèmia Sant Lluís, i no serà fins a l'any 1889 que serà legalitzada.

L'activitat de l'acadèmia o dels Lluïsos, com va passar a anomenar-se de forma col·loquial, va tenir una gran efervescència teatral entre els anys 1927 i el 1936, moment en el qual, arran de l'esclat de la Guerra Civil, el centre va ser cremat. Durant la Guerra Civil va ser reconstruït i un cop acabada la guerra va continuar amb menys activitat que la que havia tingut en el període anterior.

PARADA 5

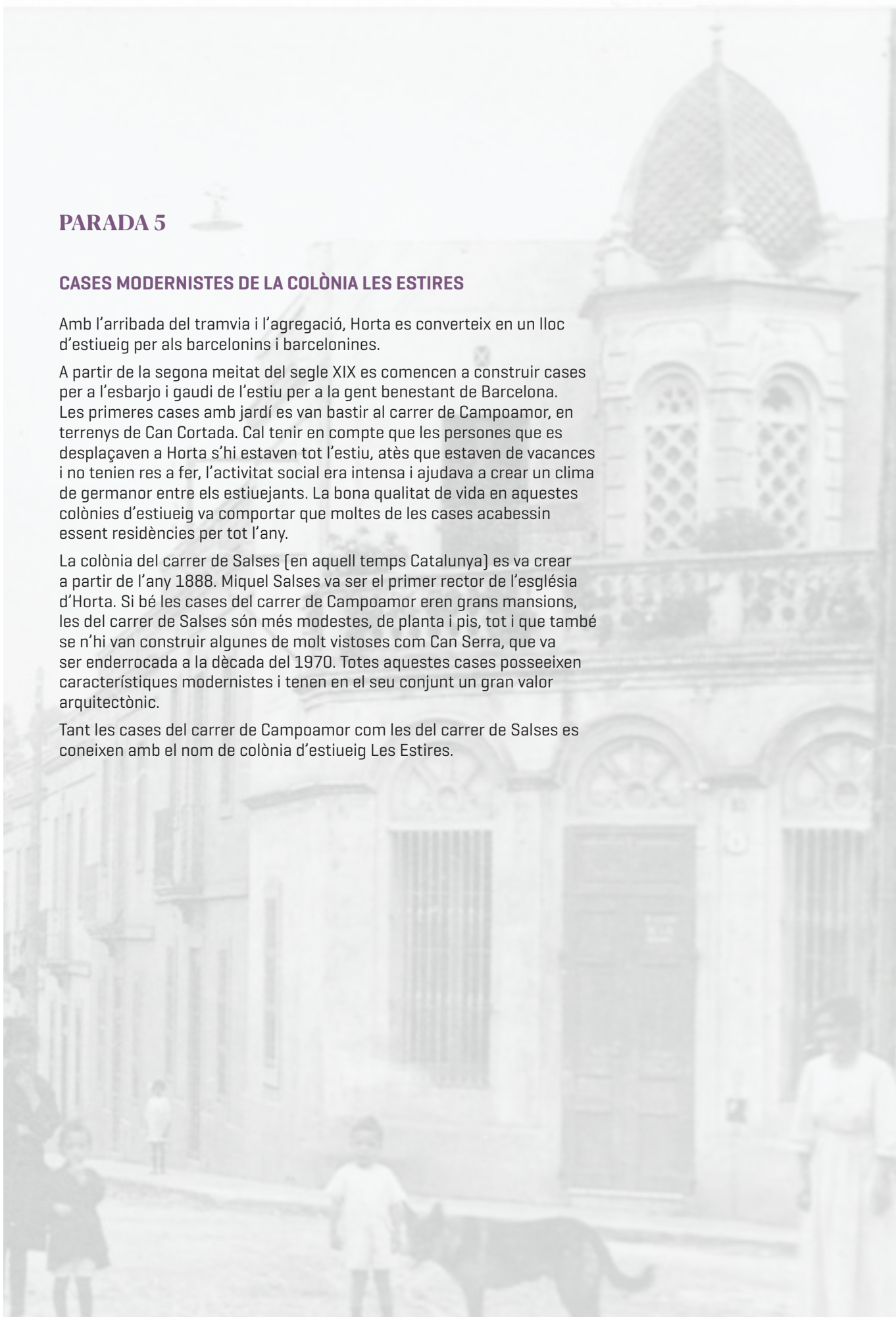
CASES MODERNISTES DE LA COLÒNIA LES ESTIRES

Amb l'arribada del tramvia i l'agregació, Horta es converteix en un lloc d'estiueig per als barcelonins i barcelonines.

A partir de la segona meitat del segle XIX es comencen a construir cases per a l'esbarjo i gaudi de l'estiu per a la gent benestant de Barcelona. Les primeres cases amb jardí es van bastir al carrer de Campoamor, en terrenys de Can Cortada. Cal tenir en compte que les persones que es desplaçaven a Horta s'hi estaven tot l'estiu, atès que estaven de vacances i no tenien res a fer, l'activitat social era intensa i ajudava a crear un clima de germanor entre els estiuejants. La bona qualitat de vida en aquestes colònies d'estiueig va comportar que moltes de les cases acabessin essent residències per tot l'any.

La colònia del carrer de Salses (en aquell temps Catalunya) es va crear a partir de l'any 1888. Miquel Salses va ser el primer rector de l'església d'Horta. Si bé les cases del carrer de Campoamor eren grans mansions, les del carrer de Salses són més modestes, de planta i pis, tot i que també se n'hi van construir algunes de molt vistoses com Can Serra, que va ser enderrocada a la dècada del 1970. Totes aquestes cases posseeixen característiques modernistes i tenen en el seu conjunt un gran valor arquitectònic.

Tant les cases del carrer de Campoamor com les del carrer de Salses es coneixen amb el nom de colònia d'estiueig Les Estires.

PARADA 6

L'ESGLÉSIA DE SANT JOAN D'HORTA

La primera referència de l'església de Sant Joan d'Horta és del segle XI. Abans de la seva construcció es va bastir l'església de Sant Genís dels Agudells que va ser parròquia d'Horta durant molts segles. Al segle XIX, quan Horta és convertida en municipi, segueix depenent de la parròquia de Sant Genís i no serà fins ben entrat el segle XX que l'església de Sant Joan passa a ser parròquia d'Horta. Potser per aquest fet no va ser remodelada durant l'època medieval i es va mantenir en el seu estil romànic.

Durant molts segles va restar pràcticament abandonada; per aquest motiu, el poble d'Horta es va disposar a construir una nova església més propera al nucli urbà. L'any 1909, en el context de la Setmana Tràgica, la parròquia de Sant Joan d'Horta va ser cremada.

Durant la nit del dia 30 de juliol de 1909 es va incendiar l'església i també es va destruir el col·legi de les dominiques que havien fugit anteriorment. El fet que les obres de la nova església haguessin començat el 1905 va restar interès a la possibilitat de restaurar la vella església, allunyada i petita, que va quedar molts anys abandonada fins que es va enderrocar.

La nova església de Sant Joan d'Horta es va bastir a partir del projecte de l'arquitecte Ramon Riudor que va fer la feina de forma gratuïta. El 16 de gener de 1911 es van enllestir una part de les obres, des de la façana, d'estil neogòtic, fins al creuer.

Un cop feta la inauguració, Ramon Riudor va deixar l'obra i se'n va fer càrrec l'arquitecte Enric Sagnier. L'any 1912 es va acabar la casa del rector i no va ser fins al 21 d'octubre de 1917 que es va inaugurar la totalitat del temple.

Els fets esdevinguts el 18 de juliol de 1936 van tenir com a conseqüència l'incendi de l'església que va afectar l'estructura i el mobiliari. L'any 1939, acabada la guerra, una de les primeres intervencions va ser la restauració del temple.

Sant Joan d'Horta abans de ser cremada el 1909. Magrans, F. AMDHG

PARADA 7

FOMENT HORTENC

El Foment Hortenc és una entitat recreativa fundada el 1917 arran de l'escissió d'un grup d'associats del Casino Familiar Hortense, una entitat nascuda a la plaça de Santes Creus amb carrer d'Horta. Molts dels seus membres estaven afiliats o eren simpatitzants de la Lliga Regionalista. En el moment que es va proposar que el Casino es convertís en seu d'aquest partit, un grup de socis van marxar creant el Foment Hortenc. Van llogar un local al carrer dels Doctors Dolsa, 4, però poc temps després van adquirir un terreny al carrer Alt de Can Mariner, 15, lloc on van construir la seva seu. L'any 1946 l'edifici es va cremar i dos anys més tard, el 1948, va ser construït de nou gràcies a les aportacions dels seus socis.

El Foment ofereix als seus socis activitats relacionades amb la cultura i l'esbarjo com ara: teatre, jocs florals, sarsueles, escacs, balls i més endavant altres activitats culturals com concursos de fotografia.

L'inici del període franquista no va suposar el tancament del Foment, que va persistir malgrat els canvis. L'any 1946 es va produir un incendi que va destruir el teatre, però els mals produïts pel foc es van poder reparar en poc temps gràcies als esforços dels socis.

Fins a l'any 1971 les dones no van poder ser sòcies de l'entitat. En aquells anys els costums dels ciutadans canviaven i el Foment es va reinventar admetent les dones i el jovent.

A finals dels anys setanta, es va crear el Grup Coral d'Horta i la Coral Infantil que posteriorment es van traslladar al Centre Cívic Matas Ramis.

L'any 2006 el Foment va rebre la Medalla d'Honor de Barcelona en reconeixement de la seva activitat cultural. L'any 2021 el Foment Hortenc té més de sis-cents socis.

PARADA 8

LA COOPERATIVA LA VANGUARDIA OBRERA

La Vanguardia Obrera va néixer el 1894 com a cooperativa de Consum, però aviat va ocupar un lloc molt destacat en la formació acadèmica. A Horta, igual que a molts altres municipis de Catalunya, hi havia una gran manca de places escolars.

Se sap de l'existència a la plaça Major [Santes Creus] d'una escola pública amb capacitat per a nens i una altra per a nenes. També hi havia altres petites escoles de caràcter públic i privat, però la majoria de la població no hi tenia accés. És per això que l'any 1905 es va crear l'escola de la Cooperativa La Vanguardia Obrera amb la finalitat d'instruir els infants d'Horta.

A la dècada del 1920 les dues escoles de la Cooperativa van promoure la pedagogia activa proposada per Ferrer i Guàrdia, però la dictadura de Primo de Rivera va suspendre de sou i feina aquells mestres innovadors i no va ser fins a la declaració de la Segona República que les escoles de La Vanguardia van adquirir una gran responsabilitat i protagonisme.

Les classes s'impartien sota els criteris de l'escola racionalista, no existia el càstig ni el premi, es fomentaven valors com la solidaritat i el respecte a l'altri, i es potenciava l'aprenentatge en entorns naturals. A més, es van crear dos torns d'escola d'adults, un de diürn i un de nocturn, a part d'una secció de teatre, i una altra de Cant Coral que rebé el nom de la Lira Hortense.

Amb l'arribada del franquisme l'escola de la Vanguardia Obrera va passar a mans del règim, perdent tot el seu caràcter innovador, i va passar a anomenar-se Acadèmia Horta.

PARADA 9

CAMPANAR DE LES NOIES

Al segle XIX, la nova economia industrial requeria un control del temps que havia estat més relatiu en èpoques anteriors, però la gent treballadora no tenia rellotge, els rellotges eren objectes de luxe dels quals només podien disposar els burgesos; és per això que els campanars i els grans rellotges públics van adquirir protagonisme.

A Horta el campanar restava allunyat del poble i per aquest motiu l'Ajuntament es va proposar la construcció d'un campanar que estigués al bell mig del nucli urbà i que informés els vilatans de les hores. El cas és que el consistori no tenia diners per a tal construcció, així que va disposar d'una reserva que històricament s'havia destinat a les noies casadores d'origen humil. Efectivament, quan una fadrina d'Horta es casava, el consistori li regalava com a dot una unça d'or. Atès que la liquiditat anava minvant, des de la Casa del Comú es va decidir destinar aquells diners a la construcció del nou campanar, és per aquest motiu que se l'anomenava Campanar de les Noies.

El campanar, construït l'any 1845, estava situat al darrere de l'escorxador i era una torre exempta de la qual no es conserva cap imatge sencera. En tot cas, a mitjans del segle XX, aquesta torre estava molt malmesa; així doncs, quan es va construir l'edifici de "la Caixa", al carrer d'Horta, aquesta entitat bancària es va dignar a construir un nou campanar que va substituir l'anterior; ara bé, les campanes que hi llueixen són les mateixes que hi havia al Campanar de les Noies.

Les campanes es van dedicar als veïns i veïnes d'Horta; a més, a la de les hores es fa referència a Sant Joan, Sant Gaudenci i Sant Genís i la petita presenta la imatge de sis noies joves, és a dir, les fadrines casadores d'Horta que es van quedar sense dot.

PARADA 10

MINA DE CAN TRAVI

Com ja hem dit a bastament, Horta és terra d'abundant aigua. La mina de Can Travi prové de la Masia de Can Travi, actual seu de la Guàrdia Urbana, prop del Pavelló de la República, a la cruïlla entre el carrer de Berruguete i l'avinguda del Cardenal Vidal i Barraquer.

A la segona meitat del segle XIX Vicenç Travi va tenir la iniciativa de canalitzar les aigües que recollia a la seva propietat a través de les mines que hi havia. La canalització de l'aigua es va fer a 20 metres de profunditat durant un recorregut de 1.900 metres, fins a arribar a l'indret de Santa Eulàlia de Vilapicina. Des de Can Travi la mina baixa pel carrer de Jerez, carrer la Plana, carrer de Sanpere i Miquel, carrer del Rajoler, carrer d'Horta, plaça de Castelao i carrer de Cartellà. A través d'aquest recorregut l'aigua arribava a les cases dins el poble d'Horta i a dues fonts.

PARADA 11

ATENEU HORTENC

És l'entitat cultural més antiga d'Horta, fundada l'any 1864. Els ateneus van sorgir com a resultat de la Revolució Industrial; la nova situació econòmica i social va facilitar l'organització dels obrers i també dels burgesos en diferents tipus d'entitats, algunes de les quals tenien com a finalitat principal l'esbarjo cultural.

En alguns casos, com l'Ateneu Hortenc, els seus objectius anaven una mica més enllà, ja que en els estatuts s'especificava una finalitat educativa en els vessants intel·lectual, físic i moral.

L'inici de l'Ateneu el trobem a la plaça de Santes Creus, antiga plaça Major d'Horta on a la segona meitat del segle XIX s'hi van instal·lar dos cafès força populars, el primer en el número 5 i el segon en el número 15. Va ser en aquest segon on l'any 1860 s'hi van reunir un grup d'homes que pocs anys més tard fundarien l'Ateneu Hortenc.

L'èxit de l'Ateneu va portar l'any 1886 al lloguer dels baixos i el primer pis de la casa del número 6 [després número 8] de la plaça de Santes Creus per engrandir-lo i oferir més serveis als socis.

Les activitats que es duïen a terme a l'Ateneu estaven destinades exclusivament als obrers. Per exemple, classes de lectura i matemàtiques, funcions teatrals, etc. A més, l'Ateneu disposava de diverses sales per als jocs com el billar, la lectura i el ball.

L'any 1899 l'Ateneu Hortenc va canviar el nom a Círculo Hortense i l'any 1921 va canviar novament de nom i va passar a dir-se Ateneo Obrero Hortense. En aquella nova etapa, la manca de recursos va obligar els socis a canviar de local diverses vegades fins que l'any 1926 l'entitat va adquirir el local del carrer de Pere Pau, 8-10, on és encara.

L'any 1936, l'Ateneu Obrer va constituir nous estatuts en els quals es mantenia al marge de les ideologies polítiques. Tanmateix, l'any 1939, amb la implantació del nou règim franquista, les autoritats van registrar el local i van trobar-hi una senyera catalana, per la qual cosa la clausura de l'entitat va ser immediata i el seu patronat empresonat durant trenta dies.

Dos anys més tard del tancament forçat, es va crear un nou patronat, els membres del qual van haver d'afiliar-se a la Falange. Malgrat tot, l'Ateneu, ara Ateneo Cultural Hortense, va reprendre les seves activitats, que no van agafar embranzida fins ben entrada la dècada del 1970. Concretament, l'any 1977 es va celebrar el Congrés de Cultura Catalana, però no va ser fins a la dècada del 1980 que l'Ateneu es va obrir a la societat hortenca a través del seu cafè. En aquella època, la instrucció clàssica ja no tenia sentit i les activitats intel·lectuals se centraren en el joc d'escacs, que ja havia estat practicat durant la República.

Els anys 1998 i 2002 l'entitat va rebre dos reconeixements destacats: la Medalla d'Honor de Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona i la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

PARADA 12

PLAÇA D'EIVISSA

La plaça Eivissa es va començar a construir a partir de l'existència d'un edifici encara existent que té data de 1777. L'any 1888 la plaça d'Eivissa s'anomenava plaça del Progrés i el 1895 li van canviar el nom a plaça del Mercat. Aquest canvi no és estrany ja que s'hi feia el mercat diàriament, tasca que es va portar a terme fins al 1951 quan aquest va desaparèixer. El 1889 la plaça rep l'enllumenat de gas.

Després de l'agregació d'Horta a Barcelona, la plaça va rebre el nou nom de plaça d'Eivissa, que és el que li ha quedat. A la plaça hi havia el cinema Unión, construït el 1895. També la seu d'alguns partits polítics com el Centre Federal Republicà o bé el Centre Socialista, La Fraternalitat Republicana i Esquerra Republicana de Catalunya. Aquest darrer local va ser confiscat per la Falange un cop acabada la Guerra Civil.

L'any 1965 l'alcalde Porcioles va inaugurar l'escultura de la Dama d'Eivissa que encara podem veure al bell mig de la plaça. Pel que fa als edificis, encara podem veure alguns dels més antics habitatges amb planta baixa, pis i hort al darrere amb un pou. Un d'aquests exemples és la farmàcia Porta.

Actualment la Casa del Fotògraf, situada en la cantonada amb el carrer de Fulton i declarada bé d'interès cultural, està en molt males condicions després d'haver estat molts anys abandonada. Des de fa anys els veïns i veïnes reivindiquen la seva recuperació com a equipament per al barri.

Un altre dels edificis destacables de la plaça pel seu estil modernista és la casa d'Eugeni Borràs, construïda el 1901 pel mestre d'obres Josep Graner. És una casa molt estreta, però la seva decoració que combina maó, pedra, ferro i rajoles la fa molt singular. Cadascun dels registres de la casa es distingeix a bastament del següent: a la planta baixa, la porta de mig punt amb tres mènsules que suporten la balconada i, en el segon registre, dues finestres unificades per maons amb una creu al mig. Finalment, a la part superior, trobem dues torres a banda i banda amb forma de campanars. Destaquen a la façana dues representacions d'embarcacions de vela.

Tots els documents i fotografies que hem aportat en aquesta visita formen part del fons de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, de l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona i, principalment, del fons de l'Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó, lloc on es custodia la documentació històrica, però també la documentació que actualment genera l'Ajuntament. L'arxiu és un servei públic i tots els majors de 16 anys el poden visitar sempre que demanin hora abans. Allà hi trobareu bona part de les dades que permeten reconstruir la història dels barris d'Horta-Guinardó.

ITINERARI EDUCATIU PER HORTA

Ajuntament
de Barcelona